

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejcki (przewodniczący)

SSN Adam Roch

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

w sprawie **F. K.**,

skazanego z art. 1 § 1 i 3 i in. dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 20 września 2023 r.,

wniosku pełnomocników wnioskodawczyni B. S.

o wznowienie postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności wyroku byłego Wojskowego Sądu Dowództwa Korpusu Bezpieczeństwa Zewnętrzniego w Warszawie z dnia 28 grudnia 1948 r. w sprawie o sygn. SBW 148/48, zakończonego prawomocnym postanowieniem Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 listopada 1999 r., sygn. Cs Un 10/96, oddalające wniosek o stwierdzenie nieważności orzeczenia,

na podstawie art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., art. 547 § 2 k.p.k.

1) wznowić postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nieważności wyroku byłego Wojskowego Sądu Dowództwa Korpusu Bezpieczeństwa Zewnętrzniego w Warszawie z dnia 28 grudnia 1948 r. w sprawie o sygn. SBW 148/48, zakończone prawomocnym postanowieniem Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 listopada 1999 r., sygn. Cs Un 10/96;

2) uchylić postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 listopada 1999 r., akt Cs. Un. 10/96 i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania;

- 3) zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz B. S. kwotę 720 (siedemset dwadzieścia) złotych, tytułem zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika w postępowaniu wznowieniowym;**
- 4) zwrócić uiszczoną opłatę od wniosku o wznowienie.**

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (zw. dalej ustawą lutową) C. K. wniosła w dniu 20 października 1994 r. o stwierdzenie nieważności wyroku byłego Wojskowego Sądu Dowództwa Korpusu Bezpieczeństwa Zewnętrznego w Warszawie z dnia 28 grudnia 1948 r. w sprawie o sygn. SBW 148/48. Tym wyrokiem F. K., jej małżonek, został uznany za winnego czynów z art. 86 § 2 KKWP, art.1 § 1, 2 i 3 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa oraz z art. 259 k.k. - za szereg czynów popełnionych w maju 1946r., za co wymierzono mu karę łączną 10 lat pozbawienia wolności i 5 lat utraty praw publicznych wraz z przepadkiem całego mienia na rzecz Skarbu Państwa.

Postanowieniem z dnia 15 listopada 1999 r., sygn. Cs. Un. 10/96, Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie nie uwzględnił wniosku, uzasadniając swoje rozstrzygnięcie brakiem dowodów pozwalających na ustalenie, że nazwa organizacji, w której działał F. K. oraz jego udział w niej były działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

W dniu 7 lutego 2022 r. B. S., córka skazanego, złożyła za pośrednictwem ustanowionego pełnomocnika wniosek o wznowienie powyższego postępowania unieważnieniowego na korzyść skazanego, w oparciu o przesłankę określoną w art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. Wniosek został uzasadniony ujawnieniem się nowych faktów i dowodów, które zostały przedłożone w załącznikach. Owe dowody to między innymi oświadczenie F. K. z dnia 20 marca 1991 r., kopie publikacji naukowych, charakteryzujących działalność podziemia zbrojnego w powiecie sępoleńskim w latach 1945 – 1947, wybrane kopie dokumentów pochodzących ze

zdeponowanych w Archiwum IPN aktach o sygn. IPN BU [...]1, w tym postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, pociągnięciu do odpowiedzialności karnej, akt oskarżenia i odpis wyroku byłego Wojskowego Sądu Dowództwa Korpusu Bezpieczeństwa Zewnętrznego w Warszawie z dnia 28 grudnia 1948 r. w sprawie o sygn. SBW 148/48 wraz z uzasadnieniem. Te wszystkie dowody – zdaniem wnioskującej – przemawiają za uznaniem działalności F. K. jako służącej niepodległemu bytowi Państwa Polskiego, a tym samym przyjęciem, że wyrok byłego Wojskowego Sądu Dowództwa Korpusu Bezpieczeństwa Zewnętrznego w Warszawie z dnia 28 grudnia 1948 r. w sprawie o sygn. SBW 148/48 spełnia niezbędne przesłanki do stwierdzenia jego nieważności zgodnie z treścią art. 1 ust. 1 ustawy lutowej. Skoro bowiem F. K. został powyższym wyrokiem skazany za czyny polityczne, co wynika z ujawnionych nowych faktów i dowodów, zasadne jest tym samym wznowienie postępowania unieważnieniowego, gdyż zachodzą uzasadnione podstawy do twierdzenia o wadliwości ustaleń stanowiących podstawę tego orzeczenia. Jednocześnie autorka wniosku wskazała, że ujawnione materiały stanowią novum w rozumieniu art. 540 § 1 pkt 2 lit a k.p.k., nie były bowiem dotychczas znane zarówno sądowi orzekającemu, jak i stronie.

W konsekwencji wnioskująca domagała się:

1. wznowienia postępowania zakończonego postanowieniem Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 listopada 1999 r., akt Cs. Un. 10/96,
2. uchylenia w trybie art. 547 § 3 k.p.k. tego orzeczenia i stwierdzenia nieważności wyroku byłego Wojskowego Sądu Dowództwa Korpusu Bezpieczeństwa Zewnętrznego w Warszawie z dnia 28 grudnia 1948 r. w sprawie o sygn. SBW 148/48,
3. zasądzenia na rzecz wnioskodawczynie wydatków poniesionych z tytułu ustanowienia w sprawie pełnomocnika.

W pisemnej odpowiedzi na wniosek prokurator wyraził stanowisko o potrzebie wznowienia przedmiotowego postępowania, uchylenia prawomocnego postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 listopada 1999 r., akt Cs. Un. 10/96 i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wniosek o wznowienie postępowania okazał się zasadny. Na wstępie wskazać trzeba, że przepisy o postępowaniu wznowieniowym znajdują zastosowanie także do postępowań prowadzonych na podstawie przepisów tzw. ustawy lutowej (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2003 r., sygn. II KO 38/02, Lex nr 184233, z dnia 6 lipca 2022 r., II KO 35/22, LEX nr 3408561). Przechodząc do istoty sprawy zgodzić się należało ze stronami postępowania, że przedstawione obecnie dowody spełniają kryteria określone w art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. Po pierwsze dlatego, że ich ujawnienie miało miejsce już po prawomocnym zakończeniu postępowania unieważnieniowego, a więc w tym znaczeniu są nowe zarówno dla strony, jak i sądu. Po drugie, ich merytoryczna zawartość niesie za sobą między innymi treści, które mają istotne znaczenie w przyznaniu oceny charakteru działalności skazanego F. K. ujętej w wyroku byłego Wojskowego Sądu Dowództwa Korpusu Bezpieczeństwa Zewnętrznego w Warszawie z dnia 28 grudnia 1948 r. w sprawie o sygn. SBW 148/48. Zestawiając je z materiałem dowodowym, którym w ramach postępowania toczącego się w sprawie w sprawie Cs. Un. 10/96, dysponował Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie, stwierdzić trzeba, że ich zakres jest nieporównywalnie szerszy, a wartość merytoryczna o wiele bardziej ważka z punktu widzenia potrzeby prawidłowego ustalenia rodzaju aktywności skazanego w 1946 r. Zacząć należy już choćby od tego, że w dacie orzekania w przedmiocie wniosku o stwierdzenie nieważności wyroku skazującego z 1948 r. sąd nie dysponował tak rozbudowanym dorobkiem badawczym czy orzeczniczym. Co jednak najistotniejsze, nie miał wiedzy zasadniczej co do opisu czynów, bo nie był w posiadaniu materiałów pozwalających na konkretne ustalenia za jaką działalność skazano F. K. Stąd też zapewne sąd zwrócił uwagę w uzasadnieniu orzeczenia na niepochlebne informacje o przeszłości skazanego, wskazując na brak dowodów pozwalających na uznanie, że był on osobą represjonowaną z tytułu działalności niepodległościowej, czego wyrazem miałoby być przedmiotowe skazanie. Nie można nie dostrzec tego, że w życiorysie skazanego znajdują się dane stawiające go w niekorzystnym świetle, o których m. in. wspomina prokurator. Są to zachowania takie jak członkostwo w P. do stycznia 1947 r., przystąpienie do P.,

objęcie stanowiska przewodniczącego zarządu powiatowego w Z. w K., dobrowolne wstąpienie do K. (akta IPN BU [...]). Tym niemniej to zasadniczo nie wokół nich mają się koncentrować relewantne w sprawie ustalenia sądu, gdyż to nie ich dotyczył wyrok skazujący, z którego skazany odbył 7 lat i 7 miesięcy kary pozbawienia wolności. Uwaga sądu oscylować musi więc przede wszystkim na okolicznościach tego skazania. Z nich zaś wynika, że jego podłożem była przynależność do „bandy polityczno – rabunkowej posługującej się nazwą Armii Krajowej pod dowództwem por. K. K.” oraz przypisana dalsza działalność kryminalna - co istotne - każdorazowo podejmowana „w ramach tej bandy”. W kontekście takiej treści wyroku zgodzić się trzeba z twierdzeniem prokuratora, że działalność skazanego wymaga ponownej, możliwej obecnie w znacznie szerszej perspektywie, weryfikacji sądowej - poprzez gruntowane zbadanie nowych dowodów, zdeponowanych w Archiwach IPN (IPN BU [...]1, IPN BU[...]2, IPN By [...]3, IPN By [...]4, IPN By [...]5, IPN By [...]6, IPN By [...]7, IPN By [...]8, IPN By [...]9, IPN By [...]10 IPN By [...]11, IPN BU [...]12, IPN Sz [...]13), z uwzględnieniem wskazanego we wniosku dorobku badawczego. W chwili obecnej ten istotnie wzbogacony zakres materiału dowodowego zawiera treści co najmniej uprawdopodobniające w niezbędnym stopniu ewentualną wadliwość ustaleń, na których opierało się orzeczenie w przedmiocie unieważnienia wyroku skazującego F. K. Judykat ten, co jest obecnie jaskrawo widoczne, wydano na wybrakowanym materiale dowodowym. Rolą sądu wznowieniowego nie jest jednakże przesądzanie treści końcowego rozstrzygnięcia w tej materii. Niewątpliwie natomiast zwrócić należy uwagę wynikające z dodatkowych materiałów szczegóły, które już prima facie stawiają inkryminowaną działalność skazanego w odmiennym świetle od tego, które przyjął Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie w postanowieniu z dnia 15 listopada 1999 r.

Uznając w konsekwencji za spełnioną przesłankę „propter nova” Sąd Najwyższy podzielił zasadność wniosków stron co do konieczności wznowienia przedmiotowego postępowania o sygn. Cs. Un. 10/96, prowadzonego przez Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie. Następstwem tej decyzji pozostają kolejne rozstrzygnięcia, w postaci uchylenia prawomocnego orzeczenia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu unieważnieniowym. W jego

ramach konieczna będzie ponowna ocena działalności skazanego, dokonana już w szerszej perspektywie, którą umożliwi zakres ujawnionych materiałów. W nawiązaniu do wniosku zawartego w pkt 2 wniosku o wznowienie postępowania zauważyć należy, że powołany tam przepis, zezwalający na wydanie przez sąd wznowieniowy następczego orzeczenia o charakterze reformatoryjnym (art. 547 § 3 k.p.k.) stosowany jest w praktyce niezwykle rzadko, a to z tego powodu, że w ramach postępowania wznowieniowego nie przeprowadza się wszak dowodów, a jedynie ocenia, czy te przedstawione przez stronę odpowiadają ustawowej podstawie. W ograniczonym jedynie zakresie w ramach postępowania o wznowienie sąd jest uprawniony do dokonywania czynności sprawdzających (vide: art. 97 w zw. z art. 546 k.p.k.). Prowadzone mogą być one jednak również tylko w celu zweryfikowania podstaw wznowienia, a nie w kierunku orzekania co do istoty sprawy, po ewentualnym wznowieniu postępowania. Nie było w niniejszej sprawie podstaw do zastosowania omawianej regulacji.

Kierując się powyższą argumentacją Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji, co implikowało konieczność orzeczenia zwrotu opłaty uiszczonej od wniosku o wznowienie postępowania (art. 15 ust. 2 zd. drugie ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych, Dz.U.2023.123 t.j.). W odniesieniu do wniosku w zakresie zasądzenia na rzecz wnioskodawczynie kosztów pomocy prawnej uznać należało jego zasadność, przy wyrażeniu odmiennego stanowiska w zakresie ich wysokości. Kwestię tą regulują przepisy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800). Zgodnie z § 15 ust. 1 opłaty stanowiące podstawę zasądzania kosztów zastępstwa prawnego i kosztów adwokackich ustala się z uwzględnieniem stawek minimalnych określonych w rozdziałach 2-4. Stosownie do ust. 2 w/w Rozporządzenia opłatę w sprawach niewymagających przeprowadzenia rozprawy ustala się w wysokości równej stawce minimalnej. Nie było zatem podstaw do podwyższenia tej stawki do jej sześciokrotności. Rozstrzygnięcie podejmowane było bowiem na posiedzeniu. Wnioskodawczynie nie przedstawiła natomiast dokumentacji poniesionych kosztów honorarium pełnomocnika (określonego we wniosku jako spis wydatków). Wysokość kosztów zastępstwa

procesowego ustalić więc należało na podstawie powyższych przepisów, przy uwzględnieniu treści § 11 ust. 4 pkt 2 powołanego Rozporządzenia.

D. P.

[ms]